

МІЖНАРОДНАЯ ПАНАРАМА

3 стар.

НАТАТКІ З НАГОДЫ

ШЫПЫ І РУЖЫ

СУСВЕТНАГА АЛІМПІЙСКАГА РУХУ

2 стар.

КАЛЯНДАР: ВЕРАСЕНЬ — 2001

7 стар.

ХРЫСЦІЯНСКАЯ СТАРОНКА «ЖЫЦЦЕ І ВЕРА»

5 стар.

ПУНКТ ГЛЕДЖАННЯ

ПРАВА НА ЗАХОДНІХ РУБЯЖАХ

ВЯЛКАГА КНЯСТВА ЛІТОВСКАГА

7 стар.

ЗВАРОТНАЯ СУВЯЗЬ

6 стар.

ДЭБЮТ

ВЕРШЫ Настассі ВАЛОШКА

4 стар.

ДЗІЦЯЧАЯ ЧЫТАНКА

8 стар.

МУЗЫЧНАЯ ХВАЛЯ

«ПАМЯТАЙ

ПРА МІНУЛАЕ — ВЫБІРАЙ БУДУЧЫНЮ»

6 стар.

АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА Ў 48 КРАІНАХ

Голас Радзімы

12 верасня 2001 года

Цана 114 рублёў

№ 37 (2751)

E-mail: golas_radzimy@tut.by

Штотыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі

Выдаецца з 6 красавіка 1955 года

СЯЛЬЧАНАМ ДАПАМАГАЕ ЗАВОД

● Раман КАБЯК, БелТА.

Завершана ўборачная, камбайн з поля і — у майстэрню. Трэба яго аглядзець, нешта падправіць, а што і замяніць. Каб да наступнага ўборачнага сезона машына была, як новенькая, і зноў гатовая да інтэнсіўнай эксплуатацыі.

Да айчынных камбайнаў сяльчане ўжо прывыклі і прыстасаваліся да рамонтна ў любой майстэрні райсельгастэхнікі. А што рабіць з імпартнымі машынамі? Мець высокапрадукцыйную тэхніку хацела б любая гаспадарка, а вось даць пры неабходнасці ёй другое жыццё немагчыма, хаця б таму, што няма для «замежнікаў» фірменных запчастак.

Раз няма фірменных, вырашылі ва ўрадзе, паспрабуйце зрабіць свае. І

Баранавіцкі завод аўтаматычных ліній атрымлівае заказ — прыступіць да рамонтна нямецкіх камбайнаў E-516B. На аб'ектах Беларусі іх сабралася ўжо некалькі соцень. Многія адпрацавалі па 10—15 гадоў, час і «падлячыцца». А прадпрыемства выбрана не выпадкова: яно славіцца сваёй унікальнасцю. Таму за новую справу тут узяліся адразу ж.

Машыны разбіраюцца поўнасцю. Замест зношаных дэталяў на заводзе вырабляюцца аналагічныя новыя. Усё, як звычайна на вытворчасці, але за якасцю тут сочаць асабліва — разбіраюць і збіраюць камбайны адны і тыя ж людзі, так што сваю нядбайнасць або недагляд зваліць няма на каго. А ў выніку вёска атрымае надзейную тэхніку.

НА ЗДЫМКУ: у цэху, дзе рамонтуюць нямецкія камбайны.

ПАМЯТНЫ ЗНАК «2000 ГОД ХРЫСЦІЯНСТВУ» — «ГОЛАСУ РАДЗІМЫ»

Для ўсіх беларусаў крыж Ефрасінні Полацкай — сімвал аднавання. Ён вызначае надзею на агульнасць, саборнасць мыслення. Гэтай думкай кіраваліся і распрацоўшчыкі памятнага знака «2000 год хрысціянству», і члены аргкамітэта па падрыхтоўцы сустрэчы трэцяга тысячагоддзя і святкаванню 2000-годдзя хрысціянства на чале з прэм'ер-міністрам Беларусі Уладзімірам Ярмошыным.

Як зазначыў, уручаючы ўзнагароду калектыву рэдакцыі, Аляксандр Білык, старшыня Дзяржкамітэта па справах рэлігіі і нацыянальнасцей Беларусі і адзін з намеснікаў старшыні аргкамітэта, памятны знак «2000 год хрысціянству» заснаваны Нацыянальным аргкамітэтам па падрыхтоўцы да сустрэчы трэцяга тысячагоддзя і святкаванню 2000-годдзя хрысціянства ў азнаменаванне памятнай даты — 2000-годдзя хрысціянства і з'яўляецца заахвочваннем за плённую дзейнасць у адроджэнні і захоўванні духоўнай і культурнай спадчыны беларускага народа, за асаблівыя дасягненні ў галіне сацыяльна-культурнага будаўніцтва, а таксама за актыўны ўдзел у падрыхтоўцы і правядзенні юбілейных мерапрыемстваў, прысвечаных сустрэчы трэцяга тысячагоддзя і святкаванню 2000-годдзя хрысціянства.

«Голас Радзімы» — бадай, адзінае выданне краіны, удастоенае такой адзнакі, — заўважыў Аляксандр Білык. — Гэтак жа як і адзіная шведская газета, якая паслядоўна асвятляе рэлігійнае жыццё вернікаў хрысціянскіх канфесій.

Прыкметна, што газета развіваецца, шукае новыя тэмы, становіцца больш су-

часнай, падкрэсліў А. Білык і пажадаў журналістам не страчваць шчырасці і творчай захопленасці ў стварэнні агульнай беларускай газеты.

Памятным знакам за № 196 адзначана і галоўны рэдактар газеты Наталля Салук. Усяго ж, як удакладніў старшыня Дзяржкамітэта па справах рэлігіі і нацыянальнасцей, такіх знакаў дзве тысячы. Іх удастоены як шведскія асобы, свяшчэннаслужыцелі, так і вытворчыя калектывы і арганізацыі.

ВІНШУЕМ, КОЛАСАЎЦЫ!

Беларускаму дзяржаўнаму акадэмічнаму драматычнаму тэатру ў Віцебску за дасягненні ў галіне тэатральнага мастацтва і вялікі ўклад у развіццё нацыянальнай культуры па-

становай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь прысвоены статус «нацыянальны». Цяпер ён будзе называцца «Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Якуба Коласа».

СПОРТ

ФУТБОЛ. Пасля шоку ад скандальнага проигрышу нацыянальнай зборнай Украіны з лікам 0:2 беларускія футбалісты выйгали ў папаяк 4:1. «Аўтар» усіх чатырох галоў — малады беларускі форвард Раман Васілюк.

Пераканаўчая перамога пакаідае беларускім футбалістам надзею на заваяванне 2-га месца ў сваёй групе адборачага турніру. Гэта дазволіць прадоўжыць удзел у чарговым этапе чэмпіянату свету-2002.

Трэнер нацыянальнай зборнай Беларусі па футболе Эдуард Малафееў і форвард

Раман Васілюк вярнулі белельшчыкам надзею, — аднагалосна выказаліся беларускія СМІ.

Маладзёжная зборная па футболе правяла ўнічыю (3:3) апошнюю дамашнюю гульні супраць зборнай Польшчы ў рамках адборачага турніру чэмпіянату Еўропы.

Пасля заканчэння матча галоўны трэнер Юрый Пунтус афіцыйна абвясціў пра сваё прашэнне аб адстаўцы. Гэтае рашэнне ён растлумачыў тым, што не справіўся з галоўнай задачай — выхадом у фінал.

ЗАХАВАЙ ТРАДЫЦЫЮ

ЎЗВІЖАННЕ

«Узвіжанне лета замыкае, ключык закідае».

«На Узвіжанне — халат з плеч, а кажух — на плечы».

Адзначалася гэта свята з 13 па 14 верасня ў католікаў і 27 верасня — у праваслаўных хрысціян.

У народным жыцці беларусаў Узвіжанне больш асацыяруецца з тым, што зямля ўжо напярэдадні зімовых халадоў, а ў лесе ў гэты дзень вужы і гадзюкі збіраюцца клубкамі. На гэтых прымхах заснавана шмат баек. Вось адна з іх, запісаная ў Слуцкім раёне: «На Узвіжанне гадзюкі збіраюцца ў адно месца, каб паўзці на зіму ў вырай. Гадзюкі, як птахі, маюць свой вырай. Яны ў яго паўзуць пад камяндай свайго цара, які паўзе на-

перадзе. Як толькі ўзыйдзе сонейка ды добра прыгрэе, дык усякія гадзюкі пачнуць спаўзацца. Калі пакажацца сам цар, яны пачынаюць яго

абвіваць, як пчолы сваю матку. Цар скідае сваю карону (скуру), а той, хто яе знойдзе і будзе зберагаць у сябе, атрымае чароўную сілу адкрываць любыя запоры...»

— Закачэньне на 2-й стар. —

БелТА

СПАДЧЫНА

МСЦІСЛАЎ — РАДЗІМА ПЕРШАДРУКАРА

Свята Беларускага пісьменства, якое адбылося ў старажытным Мсціславе, выклікала вялікую цікавасць: сюды прыехалі госці з Расіі, Украіны, Малдовы, Кіпра... А пачаткам яго было ўрачыстае адкрыццё ў горадзе новай агульнаадукацыйнай школы. І гэта вельмі сімвалічна. Толькі сёлета беларускія дзеці атрымалі ў сваё распараджэнне 7 новых школ,

а да канца года ў розных рэгіёнах краіны адчыняць дзверы яшчэ дзесць.

На цэнтральнай плошчы Мсціслава ўпершыню прысутыў ўбачылі новы помнік знакамітаму першадрукару Беларусі і Расіі Пятру Мсціслаўцу. Удзельнікі падзеі адзначылі вялікую асветніцкую значнасць друкарства для прагрэсу чалавецтва.

Фота БелТА.

ЗАХАВАЙ ТРАДЫЦЫЮ

ЎЗВІЖАННЕ

— Пачатак на 1-й стар. —

Закрываючы зямлі на зіму, па народным вераванні, суправаджаецца гульнёю сонца на ўсходзе. Вось як расказваюць у Капільскім раёне: "На Узвіжанне сонца, калі ўзыходзіць, гуляе, прыгае, дзвіжацца...". "Сонца зранку дзвігаецца, коціцца катком і пераліваецца рознымі колерамі". На ўсходнім Палессі яно як бы "іграе і дрыжыць".

На Узвіжанне, па народных павер'ях, нельга пачынаць якія-небудзь справы, таму што пачатак у гэты дзень будзе безвыніковым.

З наступленнем халадоў для людзей вельмі важным быў агонь, таму яго аберагалі і ўшаноўвалі. На Беларусі вядомы самабытны абрад "жаніцтва коміна". У апісанні даследчыкаў XIX стагоддзя гэта выглядае так: амаль у кожнай хаце на Піншчыне "жэняць коміна". Комін прыгожа прыбіралі ручнікамі, кветкамі. Спецыяльна гатавалі ежу, а стол ставілі бліжэй да коміна. Сям'я збіралася ў хаце і, перш чым сесці за стол, гаспадар казаў: "Барані худобу, каровак, курачак, конікаў, свінак, пчолак. Барані пшанічку, жыта. Захавай хлеб да краснай вясны. Дай, Божа, усяму расці, цвісці, жыці і людзей карміці..."

Ой, прыйшлі ночанькі доўгія. Пасвяці нам Комінку беленькі.

Мы ж цябе будзем жаніці, Медавуху з квасам піці.

Свяці, Каміночык, ясьненька, Свет, ахвоту і радасць пашлі нам.

Мы ж цябе кветкамі ўбіралі, Бярвяночкай, рутай аперазалі.

Гэты абрад мог узнікнуць толькі як традыцыя пакланення агню, збавіцелю і ахоўніку ад наступаючых халадоў. Ён псіхалагічна рыхтаваў людзей да зімніх выпрабаванняў. У абрадзе ўдзельнічалі як дарослыя, так і дзеці. Тут жа ладзілі танцы, карагоды, спявалі песні.

Падрыхтаваў Мікола КОТАЎ.

Малюнак Вячаслава ПНАЦЕНКІ.

НАТАТКІ З НАГОДЫ

ШЫПЫ і РУЖЫ СУСВЕТНАГА АЛІМПІЙСКАГА РУХУ

Поўную справядачу па падрыхтоўцы да XIX зімніх Алімпійскіх гульняў у Солт-Лейк-Сіці прадставіў аргкамітэт Гульняў, які ўзначальвае яго прэзідэнт Міт Рамні. Дапамагаў Міту Рамні рабіць справядачу перад членамі МАК кіраўнік выканаўчай дырэкцыі Фрэйзер Булак.

Перад журналістамі прэзідэнт Рамні выступіў аптымістычна і бадзёра, які ўласціва паспяховым амерыканцам. (Нават гальштук на прэс-канферэнцыю надзеў ярка-чырвоны, а гэта колер святочнасці і аптымізму.) Аднак члены МАК, ужо знаёмыя з праблемамі Алімпіяды ў Атланце, звязанымі з транспартам і пражываннем, задалі нямала пытанняў.

Міт Рамні заверыў, што ўсё ў Солт-Лейк-Сіці ідзе па плане. Поўным ходам узводзяцца ўсе аб'екты, якія будуць здадзены за два месяцы да пачатку Гульняў.

— І я думаю, — сказаў кіраўнік аргкамітэта, — што ніякіх праблем не павінна ўзнікнуць. У нас будзе яшчэ два месяцы на рашэнне непрадбачных сітуацый.

Не ўсе члены МАК і журналісты падзялялі аптымізм Рамні. Ваш карэспандэнт, як і іншыя ўдзельнікі і госці сесіі, добра ведае праблемы, звязаныя з падрыхтоўкай да Алімпійскіх гульняў. Ёсць яны і з размяшчэннем, і з арганізацыяй вучэбных збораў у самім Солт-Лейк-Сіці (аргкамітэт адмовіў у зборах нашым фрыстайлістам), і з фінансамі, і з афармленнем віз у ЗША. Журналісты на прэс-канферэнцыі літаральна "загналі" пана Рамні ў вугал сваімі шматлікімі ўласнымі прыкладамі, калі пасольства ЗША адмаўляла ім у праве павязаць у Солт-Лейк-Сіці, каб азнаёміцца з месцам правядзення Алімпійскіх гульняў і ходам падрыхтоўкі да гэтых грандыёзных спаборніцтваў 2002 года.

Цікава, калі размова ішла пра Пекін, то на прэс-канферэнцыі асабліва актыўнымі былі журналісты ЗША, Канады, Англіі, Францыі, "занепакоеныя" парушэннем правоў чалавека ў Кітаі. А вось калі пра аналагічныя праблемы загаварылі прадстаўнікі мас-медыя еўрапейскіх і асабліва славянскіх дзяржаў, то амерыканскія журналісты чамусьці прамаўчалі.

Канешне, неабходна аддаць належнае і пану Рамні, і жыхарам Солт-Лейк-Сіці. Першы працуе над арганізацыяй Алімпійскіх гульняў пакуль зусім бясплатна (ён атрымае адпаведную плату, калі Гульні прынясуць прыбытак), а гараджане дружна запісваюцца ў добраахвотныя памочнікі, якіх ужо больш за 60 тысяч! 10 тысяч будуць непасрэдна працаваць з дэлегацыямі краін-удзельніц.

Рамні заявіў, што рыхтуецца спецыяльная праграма па рабоце з моладдзю, што галоўную ўвагу аргкамітэт надае ахове акаляючага наваколля ў дні Гульняў. Ён таксама прадэманстраваў афіцыйную афішу спаборніцтваў, узоры дыпло-

(Заканчэнне. Пачатак у № 36).

маў для прызёраў. Нечаканая навіна: узнагароджанне будзе пачынацца з... бронзавага прызёра і заканчвацца чэмпіёнам Алімпійскіх гульняў.

Таксама было зададзена пытанне аб прадастаўленні спартсменам білетаў на іншыя спаборніцтвы. Рамні паабяцаў забяспечыць іх білетамі не толькі на спартыўныя пляцоўкі, але і на культурныя мерапрыемствы. Прэзідэнт аргкамітэта нават паабяцаў завезці ў спецыялізаваныя магазіны штата, у якім не ўжываюць алкаголю, ... водку ў дастатковай колькасці. Самавольны яе ўвоз у штат строга забаронены!

— Фінансавыя праблемы мы вырашым і самі. Нам паабяцаў дапамагчы сенат, — сказаў М. Рамні. — Плануем атрымаць 50 мільёнаў далараў спонсарскай дапамогі, 15 мільёнаў складуць ахвяраванні царквы і прыватных асоб.

Сенат паабяцаў выдзеліць 1 мільён далараў на арганізацыю допінг-кантролю ўсіх спартсменаў, што прыедуць на Гульні. Частка з іх будзе пратэсціравана ў сваіх НАКАх, астатняя — па прыбыцці на Алімпіяду. Медыцынская камісія МАК адобрыла гэту прапанову аргкамітэта Гульняў у Солт-Лейк-Сіці. Мэта адна: каб для ўсіх спартсменаў спаборніцтва праходзілі ў аднолькавых умовах.

Адносна барацьбы з допінгам Х. А. Самаранч і новы прэзідэнт МАК Жак Рог не прытрымліваюцца адзіных поглядаў. Самаранч у інтэрв'ю іспанскай газеце заявіў пра немагчымасць канчатковай перамогі над допінгам:

— Можна выйграваць толькі лакальныя баі і казаць пра часовыя поспехі...

За апошнія гады спіс забароненых прэпаратаў павялічыўся ў шмат разоў, аднак медыкі прыдумваюць усё новыя і новыя стымуючыя прэпараты і рэчывы, якія дапамагаюць схаваць сляды іх ужывання.

Ключавым момантам барацьбы з допінгам Ганаровы прэзідэнт МАК лічыць дыскваліфікацыю алімпійскага чэмпіёна, рэкардсмена свету ў бегу на 100 метраў канадца Бена Джонсана.

— Калі такое паўтोरціцца — гэта будзе канцом усяго Алімпійскага руху, — лічыць Самаранч.

Больш аптымістычны ў гэтым плане новы прэзідэнт МАК Жак Рог. Ён сцвярджае, што пры разумнай арганізацыі справы ў САДА (сусветнае антыдопінгавое агенцтва) справіцца з такім злом у спорце, як допінг, магчыма.

Пра гэта дакладваў на сесіі членам МАК кіраўнік САДА кандзэц Рычард Паўнд, які перакананы, што да 2004 года, калі будзе заключана міжрадавае пагадненне аб уніфікаваных правілах па допінгу ва ўсім свеце (МАК гэта плануе зрабіць), праблема пачне адступаць. У атаку прыядуць тыя, хто змагаецца з забароненымі медыкаментамі, а не тыя, хто працуе над іх вынаходніцтвам.

— Тады і не будзе ў спорце інцыдэнтаў, як гэта здарылася на велагонцы "Тур дэ Франс",

— заявіў Паўнд. — Бо ў некаторых краінах допінг-прэпараты прыраўноўваюцца да наркатыкаў, і мы павінны павяжаць гэтыя законы. Але падобныя правілы павінны зрабіцца аднолькавымі для ўсіх.

Дарэчы, сустрэча членаў Камітэта па допінг-кантролю аргкамітэта Алімпійскіх гульняў у Солт-Лейк-Сіці і прадстаўнікоў САДА адбылася сёлета 26 ліпеня. У парадку дня — распрацоўка дэталей супрацоўніцтва. Гэтая праграма з'яўляецца беспрэцэдэнтнай — раней арганізатарам Гульняў ніколі не ўдавалася дабіцца правяркі ўсіх спартсменаў, заўяўленых на ўдзел у спаборніцтвах.

Такім чынам, 112-я сесія Міжнароднага алімпійскага камітэта вызначыла шляхі развіцця Алімпіяды на бліжэйшыя гады.

Па-першае — гэта барацьба за чысціню Алімпійскага руху (ва ўсіх сэнсах, а не толькі адносна забароненых медыцынскіх прэпаратаў).

Па-другое — развіццё алімпізма ва ўсім свеце. (Другі раз Алімпіяды пройдуць у Азіі, і, магчыма, у 2013 годзе яе арганізатарам стане адна з афрыканскіх дзяржаў).

Па-трэцяе — Міжнародны алімпійскі камітэт пад кіраўніцтвам Х. А. Самаранча стаў па-сапраўднаму незалежным ад урадаў усяго свету арганізацыяй, якая здолела ўмацавацца самастойна і дастаткова трымаць у фінансавым плане.

Па-чацвёртае — утварэннем Камісіі спартсменаў і ўводам у састаў выканкама старшыні гэтай камісіі Сяргея Бубкі МАК падкрэсліў (і гэта таксама заслуга Самаранча!), што ў спартыўным сусветным алімпійскім руху галоўнай дзеючай асобай з'яўляецца спартсмен, а не чыноўнік МАК ці спонсар гэтай арганізацыі.

Што яшчэ дадаць? Толькі тое, што адчуваеш гонар за Беларусь, якая не згубілася ў вялізнай алімпійскай сям'і планеты Зямля, і гімн нашай дзяржавы гучыць над спартыўнымі аренамі свету.

НА ЗДЫМКУ: кітайцы ўжо адчуваюць сябе гаспадарамі наступных Алімпійскіх гульняў.

Пётр РАБУХІН, прэс-аташэ НАК Беларусі, Масква-Мінск.

МІЖНАРОДНАЯ ПАНАРАМА

МІЖНАРОДНАЯ ПАНАРАМА

МІЖНАРОДНАЯ ПАНАРАМА

ВІЗІТЫ

НАМЕСНІКА ПРЭМ'ЕР-МІНІСТРА, МІНІСТРА ЗАМЕЖНЫХ СПРАЎ ЛАОСА

Мінск з афіцыйным візітам наведаў намеснік прэм'ер-міністра, міністр замежных спраў Лаоскай Народна-Дэмакратычнай Рэспублікі Самсават ЛЕНГСАВАТ.

Адбылася сустрэча кіраўнікоў знешнепалітычных ведамстваў дзвюх краін. У ходзе перамоў Міхаіл Хвастов адзначыў, што Беларусь разглядае супрацоўніцтва з Лаосам у якасці важнага накірунку знешняй палітыкі ў Азіяцка-Ціхаакіянскім рэгіёне, а таксама выказаў спадзяванне, што згаданы візіт будзе садзейнічаць развіццю двухбаковых адносін як у палітычнай, так і эканамічнай сферах. Багі абмеркавалі пытанні развіцця міжпарламенцкіх сувязей, а таксама пашырэння супрацоўніцтва паміж Беларуссю і Лаосам у рамках ААН і Руху Недалучэння.

Паміж урадамі краін падпісана Пагадненне аб гандлёва-эканамічным супрацоўніцтве, а таксама Сумеснае камюніке па выніках афіцыйнага візіту.

...ДЭЛЕГАЦЫІ УДМУРТЫЙ

Дэлегацыю Удмурцкай Рэспублікі Расійскай Федэрацыі ўзначаліў прэзідэнт аўтаноміі Аляксандр Волкаў. У яе склад увайшлі кіраўнікі ўрада, міністр тэрмаў і ведамстваў, адказныя работнікі буйнейшых прадпрыемстваў аўтаномнай рэспублікі.

Акрамя запланаваных афіцыйных сустрэч, члены дэлегацыі наведалі Мінскі трактарны завод, сустрэліся з кіраўнікамі беларускіх прадпрыемстваў і арганізацый, зацікаўленых у супрацоўніцтве з гэтым расійскім рэгіёнам.

ДАВЕДКА. Беларусь экспартуе ва Удмуртыю машыны і механізмы для ўборкі і абмалоту сельскагаспадарчых культур, халадзільнікі, маразільнікі і халадзільнае абсталяванне, трактары, грузавыя аўтамабілі і г. д.

Аснова імпарта з Удмуртыі ў Беларусь — пастаўкі чорных металаў, шын, напрацаваных скур і г. д.

...І ДЭЛЕГАЦЫІ КЕМЕРАЎСКОЙ ВОБЛАСЦІ

Па запрашэнні прэм'ер-міністра Беларусі Уладзіміра Ярмашына нашу краіну наведала дэлегацыя Кемераўскай вобласці Расійскай Федэрацыі на чале з губернатарам Аманам Тулеевым. У склад дэлегацыі увайшлі прадстаўнікі дзелавых колаў рэгіёна.

Госці наведалі Магілёўскую вобласць, дзе адбыліся перамоўны Аман Тулеева са старшынёй Магілёўскага аблвыканкама Барысам Батурай, наведалі шэраг магілёўскіх прадпрыемстваў, прынялі ўдзел у "Днях пісьменства" ў Мсціславе.

У ходзе перамоў з кіраўніцтвам краіны абмеркавалі пытанні развіцця ўзаемавыгаднага супрацоўніцтва, павелічэння аб'ёмаў паставак беларускай сельскагаспадарчай тэхнікі, кар'ерных самазвалаў, буйнагабарытных шын. Па выніках візіту падпісаны Пратакол па рэалізацыі міжурадавага Пагаднення аб асноўных прынцыпах гандлёва-эканамічнага супрацоўніцтва ад 23 кастрычніка 1998 года.

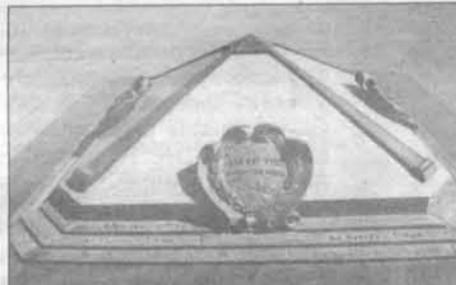
ДАВЕДКА. У першым паўгоддзі 2001 года тавараабарот Рэспублікі Беларусь з Кемераўскай вобласцю Расійскай Федэрацыі склаў 42,1 мільёна долараў і ў параўнанні з аналагічным перыядам 2000 года вырас на 42,5 працэнта.

ДЫЯЛОГ

СУСТРЭЧА Міхаіла ХВАСТОВА З Кіма КІЛЬЮНЕНАМ

Адбылася сустрэча намесніка прэм'ер-міністра — міністра замежных спраў Беларусі Міхаіла Хвастова з намеснікам старшыні Парламенцкай асамблеі (ПА) АБСЕ Кіма Кільюненам (Фінляндыя).

К. Кільюнен афіцыйна назначаны старшынёй ПА АБСЕ А. Севярынам кіраўніком місіі ПА АБСЕ па назіранню за прэзідэнцкімі выбарамі ў Беларусі. Ён таксама з'яўляецца спецыяльным прадстаўніком дзеючага старшыні АБСЕ, міністра замежных спраў Румыніі Мірча Джааны.

ПАДРАВЯЗНАСЦІ

МАГАТЭ ЗАКЛАПОЧАНА НАСТУПСТВАМІ АВАРЫІ НА ЧАЭС

Як ужо паведамлялася, Беларусь наведаў генеральны дырэктар Міжнароднага агенцтва па атамнай энергетыцы (МАГАТЭ) Махамед Эльбарадзея.

У час яго сустрэчы з кіраўніком МЗС РБ Міхаілам Хвастовым асноўная ўвага была засяроджана на негатывіўных наступствах аварыі на Чарнобыльскай АЭС і магчымых сумесных дзеяннях, накіраваных на іх ліквідацыю. Акрамя таго, разгледжаны ўзровень развіцця тэхнічнага супрацоўніцтва паміж Беларуссю і МАГАТЭ, а таксама перспектывы развіцця дагаворна-прававой базы ўзаемадзеяння Беларусі і агенцтва, у прыватнасці, падрыхтоўка да ратыфікацыі Пратакола аб унясенні паправак у Венскую канвенцыю аб грамадзянскай адказнасці за ядзерны ўрон і Аб'яднанай канвенцыі аб бяспечным карыстанні адпрацаваным палівам і бяспецы абыходжання з радыеактыўнымі адходамі.

М. Эльбарадзея наведаў Мазыр, дзе прыняў удзел у адкрыцці прамысловай лініі па вытворчасці харчовага рапсавага алею, пабудаванай у рамках праекта Праграмы тэхнічнага супрацоўніцтва МАГАТЭ.

ПАМЯЦЬ

У БЕРЛІНЕ АДРЭСТАЎРЫРАВАНЫ ПМНІК САВЕЦКІМ ВОІНАМ

У Берліне поблізу Брандэнбургскіх варот адбылася ўрачыстая цырымонія ў сувязі з заканчэннем рэстаўрацыі помніка савецкім воінам.

У ходзе сустрэч абмяркоўваўся ўвесь спектр пытанняў, звязаных з назіраннем за выбарамі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь місіяй еўрапейскіх парламентарыяў.

Кіраўнік беларускага знешнепалітычнага ведамства адзначыў, што Беларусь прызнае важнасць міжнароднага назірання ў забеспячэнні адкрытых выбараў.

Са свайго боку, Кіма Кільюнен заявіў, што беларускі народ павінен сам зрабіць свой выбар.

НОВЫ ПАСОЛ БЕЛАРУСІ Ў ЮГАСЛАВІІ

У Бялградзе ў Палацы Федэрацыі Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Рэспублікі Беларусь у Саюзнай Рэспубліцы Югаславія Уладзімір Мацкевіч уручыў даверчыя граматы прэзідэнту СРЮ Васіславу Каштуніцы. Пры ўручэнні прысутнічаў саюзны міністр замежных спраў СРЮ Горан Свіланавіч.

Ваенаслужачыя бундсвера прывялі ў першапачатковы выгляд танкі "Т-34" і гаўбіцы, якія з'яўляюцца састаўной часткай архітэктурнага ансамбля. Завершаючым сімвалічным момантам рэстаўрацыі было нанясенне на башні савецкіх танкаў чырвоных зорак.

Па запрашэнні Берлінскага сената ў цырымоніі прынялі ўдзел паслы Расійскай Федэрацыі, Рэспублікі Беларусь, Арменіі, Казахстана, дыпламаты краін СНД. Прадстаўнікі кіраўніцтва Берліна і ваеннага ведамства Германіі расцанілі гэтую акцыю як сведчанне "выканання ўладамі не толькі дагаворных абавязкаў, але і свайго маральнага доўгу".

Федэральны ўрад выдзеліў гарадскім уладам на рамонт і падтрымку мемарыяльных комплексаў у Берліне, прысвечаных памяці савецкіх воінаў, аднаразовую суму ў 6 мільёнаў марак ФРГ, кожны год на гэты мэта будзе выдаткоўвацца па 2 мільёны марак.

ДАВРАЧЫННАСЦЬ

КАНЦЭРТ ТЭАТРА ЯЎРЭЙСКОЙ ПЕСНІ

У горадзе Хайнсбергу (ФРГ, Паўночны Рэйн-Вестфалія) прайшоў канцэрт узорнага тэатра яўрэйскай песні "Сімха". Калектыў, створаны ў Мінску пры сярэдняй школе № 102 з музычным ухілам, з'яўляецца лаўрэатам шэрагу фестываляў, у тым ліку і Сусветнага фестывалю яўрэйскай песні ў Лондане ў 2000 годзе.

На канцэрце прысутнічалі кіраўнікі гуманітарнай арганізацыі "Экуменічная дапамога Чарнобылю Вегберг-Эркеленц", жыхары гэтага рэгіёна,

якія рэгулярна прымаюць на адпачынак беларускіх дзяцей, а таксама прадстаўнікі ведамства па рабоце з іншаземцамі горада Хайнсберга. Збор ад канцэрта, у якім узяў удзел мясцовы духавы аркестр, будзе накіраваны на дабрачынныя мэты — аздараўленне беларускіх дзяцей.

Ад імя мясцовай грамадска-артыстаў з Беларусі віталі прадстаўнікі ведамства па рабоце з іншаземцамі. Яны засведчылі намер і надалей працягваць акцыю па аказанню дабрачыннай дапамогі нашай краіне.

Бонскае аддзяленне пасольства Беларусі ў ФРГ выказала шчырую ўдзячнасць нямецкім грамадзянам і арганізацыям, якія аказваюць гуманітарную дапамогу Беларусі і прымаюць на адпачынак дзяцей, што пакутуюць ад негатывіўных наступстваў чарнобыльскай катастрофы.

ФЕСТИВАЛЬ

"МАЛЬВЫ 2001"

У горадзе Плоцку (Польшча) вялікім гала-канцэртам завяршыўся X Міжнародны фестываль песні "Мальвы 2001". Ён арганізаваны Міністэрствам культуры і нацыянальнай спадчыны Польшчы пры садзейнічанні Саюза польскіх акцёраў і кампазітараў, Польскім тэлебачаннем і аддзелам культуры і мастацтва Плоцка.

Традыцыйна для ўдзелу ў фестывалі былі запрошаны канкурсанты з Беларусі, Расіі, Літвы, Германіі і іншых краін. Па меркаванню спевака, заслужанага артыста Беларусі Якава Навуменкі, які быў членам журы, "Мальвы 2001" — фестываль, які мае добрыя перспектывы.

Канкурсанты з Беларусі — Паліна Смолана і Ірына Гадаева сталі дыпламантамі фестывалю.

ВЫСТАВЫ

ДЭМАНСТРУЕ ВА "ГАРЫЗОНТ"

2 верасня ў Берліне завяршылася 43-я Міжнародная выстава сродкаў сувязі і тэлекамунікацый "IFA". Яна праводзіцца адзін раз у два гады.

Сёлета 915 экспанентаў з 40 краін свету прадстаўлялі ўвесь спектр інфармацыйнай і камунікацыйнай тэхнікі: аўдыё, відэа, мультымедыяныя сродкі, тэлебачанне. Гэта рэкордная колькасць удзельнікаў за ўсю гісторыю правядзення выставы, якую наведала каля 400 000 чалавек.

Беларусь была прадстаўлена ў гэтым годзе прадукцыяй вытворчага аб'яднання "Гарызонт".

Адкрыў 43-ю Міжнародную выставу "IFA" Федэральны канцлер Германіі Герхард Шрэдэр. У цырымоніі адкрыцця экспазіцыі прынялі ўдзел і беларускія дыпламаты.

ПЕРАЕМНАСЦЬ

МУЗЕЙ

Анатоля ГУРЫНОВІЧА

Супрацоўнікі МЗС прынялі ўдзел ва ўрачыстай лінейцы, прысвечанай пачатку новага 135-га навучальнага года ў Перэжырской сярэдняй школе імя Анатоля Гурыновіча, што ў Пухавіцкім раёне Мінскай вобласці. Намеснік міністра замежных спраў Аляксандр Герасіменка павіншаваў вучняў і настаўнікаў з пачаткам новага навучальнага года і запэўніў у аказанні далейшай усемагчымай падтрымкі школе.

Школа носіць імя А. Гурыновіча, які ўзначальваў знешнепалітычнае ведамства Беларусі на працягу 26 гадоў. У школьным гістарычным музеі адзін з раздзелаў прысвечаны жыццёваму шляху Анатоля Гурыновіча і яго маці Васілісы Гурыновіч, якая з'яўлялася дырэктарам Перэжырской школы з 1932 па 1958 гады.

Удава, Стафанія Гурыновіч, перадала школе кнігі з асабістай бібліятэкі Анатоля Гурыновіча з дароўнымі надпісамі беларускіх пісьменнікаў — Алеся Адамовіча, Янкі Брыля, Віктара Казько, Івана Навуменкі, Эдуарда Скобелева і многіх іншых.

НА ЗДЫМКАХ: "нулявы" знак, які вызначае пачатак адліку адлегласці ад цэнтры Мінска; у час апошняй штогадовай сустрэчы кіраўнікоў дыпламатычных прадстаўніцтваў Беларусі.

Фота Сяргея ДЗЕНІСЕНКІ і БелТА.

Старонка падрыхтавана па матэрыялах прэс-службы МЗС.

ПЛЕНЭР ЛЯ КУРГАНА СЛАВЫ

ЯК НАРАДЖАЮЦА ЦУДЫ?

Адно з цудаў абудзілі да жыцця народныя майстры. Усяго на два тыдні сабраліся яны на пленэр непадалёку ад вядомага Кургана Славы, побач з якім мкне дарога ў нацыянальны аэрапорт «Мінск-2». І хіба ж не дзіва: на адкрыцці пленэру ўпакат ляжалі магутныя хвоі і асіны, а на закрыцці, нібы пад уздзеяннем чароўнай сілы, яны паўставалі з зямлі і ўтварылі кола арыгінальных мастацкіх вобразаў. Не раўнуючы, як у казцы, дзе заўсёды адбываюцца рэчы неверагодныя, напрыклад, пра кемлівага хлапчука Піліпку, які перахітрыў саму Бабу-ягу.

Менавіта гэты матыў беларускай народнай казкі ажыў пад рукамі Алега Шавеля, майстра са Слуцка. Увасобіўся тут і больш набліжаны да гістарычных рэалій сюжэт пра легендарнага Менеска, чалавека незвычайнай сілы, які на сутоку Нямігі і Свіслачы збудаваў млын, дзе днём малоў збажыну, а ноччу камяні-валуны, што збіраў па наваколлі і на сваіх плячах зносіў сюды. Калі верыць паданню, імя млынара і дало назву заснаванаму пры млыне старажытнаму паселішчу Менску, нашай сённяшняй сталіцы. Гонар упершыню ўвасобіў гэты вобраз у манументальнай скульптуры выпаў не прафесіянал, а народнаму майстру Сяргею Клешчуку.

Дык як жа, з якой нагоды сабраліся разам бяспрэчна таленавітыя людзі з розных канцоў Беларусі?

Завадатарам усяго выступіў Вячаслаў Пятровіч. Па прафесіі ён таксама разьбяр па дрэву, а па пасадазе — загадчык мемарыяльнага комплексу «Курган Славы» ад музея Вялікай Айчыннай вайны, сядзіба якога ў Мінску. Гэтае, як лічу, удалае спалучэнне ў адной асобе адміністратара і творцы і паспрыяла

плённаму ўвасабленню цікавай задумы. Сваё натхненне і летась, і сёлета майстры прысвяцілі вызваленню Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў у ліпені 1944 года.

Задуманае Вячаславам Пятровічам падтрымалі як на мясцовым (адміністрацыя Смялявіцкага раёна, а найперш упраўленне культуры), так і на рэспубліканскім узроўні. Маю на ўвазе Беларуска-саюз народных майстроў, які са дня яго заснавання ўзначальвае Яўген Сахута. Тое, што ў апошнія дзесяцігоддзе так прыкметна ажывілася народнае мастацтва, у немалой ступені асабістая заслуга гэтага чалавека, у якім прафесіяналізм (ён доктар навук, прафесар) удала спалучыўся з апантанасцю. І на гэты раз Я. Сахута дзейсна дапамог у арганізацыі імпрэзы,

прысутнічаў як на адкрыцці, так і закрыцці пленэру. На заключнае мерапрыемства мы дабраліся разам: спачатку электрычкай, а потым некалькі кіламетраў пешкі па сцяжынцы, праз поле.

Майстры папрацавалі на славу. Уражвае зробленае Міколам Склярэм, нязменным, з 1982 года, удзельнікам рэспубліканскіх пленэраў і выстаў, сябрам Таварыства мастакоў і майстроў Гродна. Асабліва кранае яго леташняя скульптура «Тужлівы анёл», прысвечаная — цытую надліс — «светлай памяці мастака Анатоля Маголіна», які так нечакана-заўчасна два гады назад адышоў ад нас.

Памяці палеглых у мінулы вайну прысвечаны леташняя і сёлетняя скульптуры Алега Пракарына з мястэчка Сноў.

Вячаслаў Пятровіч, апрача кляпатылівых штодзённых абавязкаў загадчыка мемарыяла (а гэта ўстанова са штатам да дваццаці чалавек) і кіраўніка пленэру, імкнўся ўвасобіць складаны ў кампазіцыйным плане сюжэт, звязаны з памяццю маленства. Пакуль што, як зазначае сам аўтар, работа сыраватая. Куды больш цэласнай, гарманічнай і завершанай атрымалася леташняя скульптура «Папараць-кветка». Пачуццёваасцю і пірызмам блізкая ёй тэматычна родная «Купалінка» Уладзіміра Еленскага з Чашнікаў.

Блізкія па духу «Лесавік» Фёдора Клінко з Брэста і «Дудар» Уладзіміра Гулякевіча з Мінска. На жаль, апошняму жыццёвыя клопаты (ён па прафесіі лекар, заняты цяпер у сферы вытворчасці і збыту медабсталявання) не дазволілі і сёлета сцвердзіць сваю адметнасць. А ўобразе народнага «Дудара» выраза праглядаецца аблічча слаўтага музыкі Уладзіміра Пузыні, які пацешыў прачула-пірычным граннем на жалейцы ўсіх, хто быў на закрыцці пленэру.

Было шмат сказана добрых слоў пра творы народных майстроў, ды ва ўсіх выступленнях гучала надзея, што пленэр стане традыцыйным, а зробленае будзе пачаткам першага на нашай зямлі музея народнай скульптуры пад адкрытым небам. Падобных асяродкаў, дарчы, ёсць аж некалькі ў суседняй Літве. Збор разьбяных прац у гэтай дзрэў непадалёку ад Кургана Славы будзе прывабліваць сюды яшчэ больш наведвальнікаў, у адмысловай мастацкай форме падмацоўваючы ідэю нязломнасці і моцы народнага духу.

Яўген ЛЕЦКА.

НА ЗДЫМКАХ: на адкрыцці пленэру; Сяргей КЛЯШЧУК робіць першую засечку над увасабленнем легендарнага Менеска.

Фота А. ВАЛАДЗЬКО.

ДЭБЮТ

ЗНАЁМЦЕСЯ:
Настасся
ВАЛОШКА (Азарка)

біць Наста чытаць, а яшчэ — бываць ля вады: на рацэ, возеры, дзе добра думаецца. Што датычыцца заповітай мары, то яна ў яе такая (прыводжу даслоўна): выхоўваць беларусаў. Не выпадкова больш за ўсіх з літаратараў яе прывабліваюць Васіль Быкаў, Ніл Гілевіч, а з тых, што пакінулі зямное жыццё, — Ларыса Геніюш і Яўгенія Янішчыц.

Піша Наста на самыя розныя тэмы, пра ўсё, што хваляе сэрца. Але найбольш ёй удаюцца вершы пра каханне з яго радасцямі, трывогамі і пакутамі. Яна ў сваіх творах бывае не толькі зачараванаю, але і расчараванаю. Важна, што і пра сваю радасць, і пра свой боль юная паэтка ўмее расказаць пранікнёна.

Васіль ЖУКОВІЧ,
сябра Саюза
беларускіх пісьменнікаў

Наста вучыцца ў педагагічным каледжы ў Нясвіжы. Сама называе сябе зусім падросламу — Настасся. У дзяўчыны шчырая, адкрытая душа. «Шмат разоў я звярталася ў розныя газеты і часопісы, але натыкалася толькі на глухія сцены», — прызнаецца яна ў сваім лісце. Разам з тым падае цікавую звестку пра свой род. Аказваецца, Якуб Колас быў стрыечным дзядзькам яе бабулі, дзядзёчача прозвішча якой — Дземідовіч. Лю-

Нябёсы слепаць сінявой
І белай краскаю аблокаў...
У сэрцы — гукі тваіх крокаў
І ап'яняльны позірк твой.

Шаўковай муравы дыван,
На дрэвах новае ўбранне.
А у вачах — горкі туман
Майго адзінага кахання.

ДАЗВОЛЬ...

Ноч змяняецца днём,
Дзень змяняецца ноччу,
Час ідзе, я згараю агнём,
Непагасным, зусім відавочна.

Час ідзе ўсё хутчэй,
і далёка ўжо дзень,
Што прынес мне пакуты і боль.
Ад цябе мне застаўся
адзін толькі цень,
Ты яго мне кахаць дазволь.

ХВІЛІННАЕ
СПАТКАННЕ

Мроі летуценнага кахання
Зрушылі імгненна лад жыцця.
Я не думала:
хвіліннае спатканне
Так разбудзіць сэрца
з небыццям!

Ты ўсё той жа,
родны і пашчотны,
Выпраменьваў веснавую
цеплыню,
Ты ішоў, вясёлы, бесклапотны,
У марозным подыху агню.
Мне здавалася,
каханне ўсё згарэла
Праз адлегласць вёрстаў
і гадоў,
Але сэрца страсянулася,
самлела,
Перажыўшы
ўсё мінулае наноў,
Захлынулася ракою успамінаў,
Затрымцела...
і спужалася вясны.
Мне здавалася,
мяне даўно ты кінуў,
Бо даўно ў спакоі мае сны.
Я не плачу, любы, аб дзівосным
Тым хвілінным
колішнім спатканні,
Сэрцу проста стала невыносна,
Адракаючыся ад кахання.

НЕ ВЕРУ

Не было спаткання —
А была надзея.
Не было кахання —
А была завяя.
Не было расстання —
А быў страх загібы,
Што, як снег, расстане
Шчасце наша, любы.
Не было імкнення —

Толькі твае вочы,
Толькі сны-трызненні
Зорнай цягнай ноччу.
Не было гаворак —
А была усмешка.
Сумны-сумны золак
Ды ад шчасця рэшткі.
Не было нічога
Ці было хоць нешта —
Мары пра нікога
Ды кахання рэха.
Не было пацучыў,
Не было даверу,
Не было й не будзе —
Я табе не веру.

ХОПІЦЬ!

...Вецер. Цемра. Улада скрухі.
П'яны подых завірхуі
На халодныя сумёты.
Адчуванне жалю, гнёту.
...Дождж. Навапа. Перакаты.
Дзе ж ты, сонца?
Прыйдзі ў хату.
Веснавія задуменні.
Я паслухаю сумленні
У гаючым азарні:
Бруд на словах і на думках,
На фальшывых пацалунках...
Не з табою я гуляю,
Бо цябе я не кахаю.
Ці было яно, каханне,
Любасці заміпаванне?
Толькі мары, толькі мары,
Барвяной зарніцы чары?
Папыло былое ў Лету.
Я забуду тое лета.
Не патрэбны мне пакуты —
Я твае парвала пумы.
Хопіць! Хопіць мне заганя.
Не паверу я ў падманы.
Ты не лезь у мае думкі.
Не рабі свой выгляд сумным.
Ззялі ярка ў небе зоры,
Нам з табою ззялі ўчора.
Сёння ўсё — агонь і дым.
Заўтра — згадка аб усім.

Мапамак Вячаслава ІГНАЦЕНКІ

РЭСТАўРАТАРЫ У НЯСВІЖЫ

Архітэктурна-археалагічныя даследаванні палацава-паркавага ансамбля XVI—XVIII стагоддзяў з нагоды яго далейшай рэстаўрацыі вядуцца пад патранажам Міністэрства культуры Беларусі ў Нясвіжы. Генеральным падрадчыкам работ выступае «Мінск-грамадзянпраект». Пры архітэктурным заздзіраванні сцен, археалагічных раскопках на тэрыторыі палаца выяўлены невядомыя надпісы над праёмамі дзвярэй і вокнаў, знойдзены керамічныя вырабы, манеты.

НА ЗДЫМКАХ: дырэктар Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка «Нясвіж» Валерый СТАЛЯРЧУК, кіраўнік археалагічных работ Андрэй МЯЦЕЛЬСКІ і археолаг Леанід КАЛЯДЗІНСКІ за абмярканнем хода работ; Фарны касцёл.

Фота Аляксандра ДЗІДЗЕВІЧА. БелТА.

ПАДЗВІЖНІЦТВА Алены ЯСКЕВІЧ

Добрым сімвалам пачатку кожнага навучальнага года сталася свята беларускага пісьменства, якое ў гэтым годзе адбылося ў Мсціславе. Напярэдадні 29 жніўня пачалася традыцыйная экспедыцыя «Дарога да святыняў». Яна прайшла па трох абласцях — Мінскай, Гомельскай і Магілёўскай. У ходзе экспедыцыі адбылася і прэзентацыя кнігі Алены Яскевіч «Падзвіжнікі і іх святыні: Духовная культура старажытнай Беларусі», выдадзенай па благаславенні ўладыкі Філарэта ў выдавецтве «Польмя» і закупленай Дзяржаўным тэатрам па друку ў якасці падарунка для гасцей свята.

Алена Яскевіч — лаўрэат прэміі і медала «За духоўнае адраджэнне» 2000-га года за дыялогі кніг «Абрамне Вечнасці: Універсалізм традыцыі і гістарызм сучаснасці», «Спрадвечная Ахоўніца Беларусі: Духовныя пошукі старабеларускага этнаса ў гістарычных даляглядах» і цыкла з 400 спадарожных духоўна-асветніцкіх артыкулаў, радыё- і тэлеперадач. Да гэтага ў 1998 годзе ўдасцелена міжнародная прэмія імя А. Міцкевіча за п'есы «Адвечны Лір», «Глірыйская Беатрычэ», «Малітвамі Міліцы», вершы і крытычныя артыкулы, а ў 1995-м — прэміі НАН Беларусі за дыялогі кніг «Словам скаронны свет» і «Творы Ф. Скарыны: жанравая структура, філасофскія погляды, мастацтва слова».

Наш карэспандэнт сустрэлася з аўтарам унікальнага выдання, якая ўжо восьмы раз бярэ ўдзел у свяце беларускага пісьменства.

— Алена, сёння вы, аўтар 17 кніг, звыш 600 артыкулаў, вядомая ў краіне пісьменніца, журналіст, навуковец, лідэр і арганізатар маладзёжнай навукі не толькі ў сценах НАН (намеснік старшыні Савета маладых вучоных, кіраўнік метадычных семінараў і інш.), член Лібейскай камісіі па перакладзе Святога Пісання на беларускую мову, член рэдкалегіі часопіса «Праваслаўе», дарэчы, і «Голас Радзімы», у свае тры дзесяці гадоў зрабілі вельмі шмат, і мне ўсё гэта бачыцца як найвышэйшая ступень духоўнай і навуковай самаахвярнасці. Як вы можаце жыць у такім творчым напружанні?

— Мне падаецца, у такім стане жыве кожны сумленны і прыстойны чалавек, які не ідзе на кампрамісы з самім сабою, арганічна не здатны на здраду — яго ўласная прырода не дазваляе яму гэта зрабіць.

Сярод нас жывуць знакамітыя людзі, якія падтрымліваюць больш чым тысячы, нібыта Мікола Угоднік, Філарэт Міласцівы, Ефрасіма Полацкая, Сафія Слуцкая, Ксенія Пецярбургская, Іван Кармянскі. Усе яны былі хуткімі на дапамогу. Сустрэліся такія людзі і ў маім жыцці, што бязмежна любілі мяне, заўсёды знаходзілі магчымасць дапамагчы нават у самай безнадзейнай, безвыходнай сітуацыі. Не мелі яны ні пасада, ні звання, адно іх багацце — запатое сэрца і ангельская душа. Адна з іх заўчасна, на 63 годзе, спачыла нядаўна. Гэта манахіня Неаніла, спынная беларуская пісьменніца, паэтэса-песенніца, заснавальніца жанру беларускай мініяцюры, перад творчасцю якой схіляліся ў пашане знаўцы майстры, узрушаныя слухачы славянскіх краін, Анэля Тулупава. Светлая ёй памяць... На жаль, творчасць яе, як і іншых маіх заўчасна спачылых сяброў, належным чынам пры жыцці не ацэнена. І мой духоўны абавязак зрабіць гэта ўжо пры іх нябесным жыцці, пасмяротна.

— Усе героі вашых кніг, і асабліва апошняга энцыклапедычнага выдання «Падзвіжнікі і іх святыні: Духовная культура старажытнай Беларусі», і пры зямным жыцці шчыра імкнуліся дапамагчы кожнаму. Ці не ў іх вы вучыліся смеласці і дабрыні?

— Махліва, каб не іх вобразы, я б не здолела столькі сіл укладзі на працягу 15 гадоў працы над «Падзвіжнікі і іх святынямі». Акрамя таго была падтрымка сучаснікаў — духоўных асоб і грамадскасці ў зборы матэрыялу па славянскіх і еўрапейскіх краінах. Рабілася многае за кошт уласных заробкаў, спрыяння родных (маці, яе братоў, маёй хроснай), добрых людзей, вернікаў, сяброў. Колькі мне, маім родным і сябрам давялося вытрымаць, здзяйсняючы гэтыя выданні! І тое, што пры такой напружанай творчасці я засталася

здаровай і працаздольнай асобай, — найвялікшая Божая ласка. Мне даводзілася спаць па 4 гадзіны пры падрыхтоўцы і непасрэдным выданні «Старабеларускіх граматык», «Абрамне Вечнасці», «Спрадвечная Ахоўніца», «Падзвіжнікі і іх святыні». Я ўвесь час лавіла сябе на думцы: няўжо ва ўсе часы навуковая і жыццёвая ісціны павінны здзяйсняцца праз такую самаахвярнасць і адчайнае напружанне, калі аўтар не ведае, ці перажыве выданне сваіх кніг. Усе саўдзельнікі падрыхтоўкі кніг, асабліва «Падзвіжнікі і іх святыні», вытрымалі сапраўдную «нябачную брань», узраслі духоўна.

Пакуль мне страшна адважыцца на новае выданне, я баюся вымушаць сябе на новы кнігавыдавецкі подзвіг, новую тытанічную працу, хаця ў мяне гатовы рукапісы наступных кніг. Толькі на 15-м годзе творчай дзейнасці я дачакалася выдання ў вядомых дзяржаўных выдавецтвах «Мастацкая літаратура», «Польмя». Дзеля гэтага прыкладна столькі намаганняў і здароўя майго, іншых добрых людзей, хто дапамагаў мне ў зборы матэрыялу, адгукіся парадамі, рэцэнзаваннем, добрым словам у грамадска-культурнай і духоўнай прасторы Беларусі і еўрапейскіх краін. Звышзадачай было выпячыць, хаця б часткова, нацыю ад бяспамяцтва і абыякавасці, абараніць добрае імя нашых занябданых святых продкаў, вярнуць звесткі пра больш як 700 цудадзейных айчынных святых.

— Што паўплывала на светлы пафас вашай творчасці?

— Я гадавалася ў бабулі і дзядулі, светлая ім памяць, у Наваградку. Дзед мой, Уладзімір Дзянісавіч, меў выдатны голас, спяваў у знакамітым хоры Шырмы, на клірасе мясцовай царквы, быў адмысловым гаспадарнікам. Бабуля Алена Іванаўна, страту якой я адчуваю і зараз, лічылася вялікім сябрам нацыянальнага слова, ведала дасканала славянскія і еўрапейскія мовы: польскую, украінскую, чэшскую, балгарскую, венгерскую, сербахарвацкую, грэчаскую, латынь, нямецкую, англійскую, французскую, ідыш і іўрыт, царкоўнаславянскую. Замілаваная любоў да роднай мовы і адданасць бацькоўскай веры ў мяне ад бабулі і дзядулі, навучанцаў слаўтай Віленскай беларускай гімназіі. Уваходзіла ў чароўны свет кніжнасці на 3—4-м годзе жыцця праз балады і раманы А. Міцкевіча, казкі А. Пушкіна, «Новую зямлю» Я. Коласа, якія я ведала на памяць і дэкламавала на мове арыгінала. Прыкладна ў такім узросце я навучылася пісаць, пайшла ў балетную школу, потым ужо агульнаадукацыйную і музычную, пачала складаць вершы і музыку да іх.

Магчыма, таму ў маіх вершах існуе тэндэнцыя да адраджэння жанру аб'явенняў, што яны ўзніклі

з дзіцячых маленняў перад радавай іерусалімскай Адзігітрыяй і юнацкіх бардаўскіх песень пад гітару, домру, раяль.

— Многімі сваімі навуковымі працамі, артыкуламі ў перыёдыцы вы зарэкамендавалі сябе руплівым збіральнікам і аўтарытэтным даследчыкам праваслаўнай духоўнай спадчыны і рэдкай па сваіх дасягненнях старажытнай філалагічнай культуры Беларускай Русі. Пазнаёміце чытача з абранымі вамі метадамі даследавання. Бо ў вяртанні страчаных духоўных каштоўнасцей прамое выйсце да сучаснага нацыянальнага адраджэння...

— Напачатку была абрана з'рыстычная форма выражэння, якой здаўна карыстаецца эсэстыка, калі на падыходах да вялікага масіву недаследаванага матэрыялу выкладанне ажыццяўляецца магутнымі блокамі выказвання, нярэдка ўсяго толькі ў супастаўленнях.

У сучаснай медыявістыцы, навуцы аб сярэднявеччы, адбыліся метадалагічныя змены, якія вызначаюць яе сучаснае даследчыцкае аблічча, аб'ядноўваюць у сабе два глыбінныя фундаментальныя дасягненні навукі. Безумоўная спецыялізацыя, калі адна дысцыпліна ўжо не разумее суседняй, змяняецца ці дапаўняецца інтэграцыяй на новым узроўні назапашаных ведаў, на стыку навук, дзе ў апошні час і адбываюцца важнейшыя адкрыцці. Да таго ж, большасць навуковых дысцыплін па ступені ўваходжання ў сваю сталасць праходзяць этап эксплікацыі, г. зн. разгортвання сваіх асноўных катэгорый і паняццяў у якасці з'яўляючыхся доказаў палажэнняў, вядомых пад назвай «веды як працэс».

Існуе і прынцыповая ўстаноўка, як і ў многіх сучасных літаратуразнаўцаў, на аб'яднанне навуковасці з вобразнасцю, каб не страціць самой спецыфічнай з'рыстычнасці навукі пра прыгожае пісьменства. Дарэчы, многія тэарэтычныя адкрыцці ў айчынай філалогіі адбываюцца менавіта на матэрыяле медыявістыкі (г. зн. сярэднявечча).

— Якое месца старабеларускай моўнай спадчыны ў сучаснай культуры?

— Часам сорамна за наша беларускае абыякавае стаўленне да сваіх старажытных нацыянальных каштоўнасцей, да таго ж людзі з боку прыводзяць такую аналогію. У свой час да падрабкаў В. Ганкам і Й. Ліндай Краледворскага і Зеленагорскага рукапісаў пад старачэшскую паэзію сусветная навуковая грамадскасць аднеслася з разуменнем, паколькі вымушаны былі рабіцца захадзі ўмацавання старажытнакультурных асноў нацыі для супрацьдзеяння іншаземнай асіміляцыі. Па нашым нацыянальным занябданні, што інакш як раскідваннем бацькоўскіх камяней не назавеш, найкаштоўнейшыя старабеларускія лексіконы і граматыкі, якія побач з найбагацейшай старабеларускай кніжнасцю не толькі сцвердзілі міжнародны аўтарытэт нашай мовы, але і паслужылі крыніцай лексічнага ўзбагачэння, узорами філалагічнай культуры, «брамай вучонасці» для суседніх народаў, сталіся забытымі. Іх давалася выдаваць у навуковай рэстаўрацыі, каменціраванні і перакладзе на сучасную графіку для шырокага носьбіта роднай мовы. Сапраўднымі рупліўцамі беларускага замежжа (Я. Запруднік, В. і З. Кіпелі) вяртанне унікальнага культурнага скарбу было залічана да вялікай падзеі ў нацыянальным жыцці, доказам, што мы не бяднейшыя за іншыя народы.

Гутарыла Ірына КРЭНЬ.

У ПАМЯЦЬ АХВЯР ЯДЗЕРНЫХ КАТАСТРОФ

Закладка пантэона ў памяць ахвяр усіх ядзерных катастроф XX стагоддзя адбылася каля каталіцкага храма святых Сымона і Алены ў сталіцы Беларусі.

У яго падмурак пакладзены капсулы з зямлёй, якую прывезлі з пацярпелых ад атамнай бамбар-

дзіроўкі японскіх гарадоў Хірасіма і Нагасакі і зон забруджаных чарнобыльскай радыяцыяй.

НА ЗДЫМКАХ: у час цырымоніі закладкі пантэона ў Мінску.

Фота Віктара ТАЛОЧКІ, БелТА.

ЗВАРОТНАЯ СУВЯЗЬ

Добры дзень, паважаная рэдакцыя газеты «Голас Радзімы»!

Піша вам **Смірнова Ганна** з горада Рэчыцы Гомельскай вобласці. Я вучуся ў 8 «Б» класе школы № 9 з мастацка-архітэктурным ухілам.

Летам упершыню прачытала вашу газету. Адбылося гэта за тысячу кіламетраў ад роднай Беларусі — у далёкай Цюмені, куды ездзіла да сваякоў у госці.

Вам ужо, мусіць, вядома, што на Цюменшчыне дзейнічае абласная грамадская арганізацыя «Беларусь». Я хачу расказаць, як цікава і весела адпачываюць дзеці сяброў

таварыства ў інтэрнацыянальным лагеры «Лукашына».

Лагер адкрыўся 2 ліпеня. Там сабраліся прадстаўнікі аж 80 нацыянальнасцей. У пакоі разам са мной жылі яшчэ чатыры дзяўчынкі. Дзве Вольгі — Фінадзеева і Шарайкіна — беларускі. Яны паходзяць з «самаходаў» Вікулаўскага раёна Цюменскай вобласці. Іх продкі прыехалі ў Сібір больш як 120 гадоў таму. Але вы б толькі чулі, як гэтыя дзяўчаты, якія ні разу не былі ў Беларусі, цудоўна спяваюць беларускія песні, перанятыя ад сваіх бабуль. Разам з намі таксама жылі казашка Асем Ібатуліна, якая выдатна выконвала

народныя казахскія танцы, і грузінка Марыям, якая спявала на сваёй роднай мове.

Кожны вечар мы збіраліся «на свячу» і расказвалі, як правялі дзень. Было шмат цікавых конкурсаў, віктарын, канцэртаў. А прыгожае і незвычайнае выступленне Пашы — прадстаўніка невялікага паўночнага народа ханты, я запомніла на ўсё жыццё!

Мая запісная кніжка папоўнілася адрасамі сяброў, сярод якіх і татары, і рускія, і чувашы, і армяне, і ўкраінцы.

Вашу газету атрымліваюць у многіх краінах свету, спадзяюся, што яе чытаюць і дзеці. Я вельмі люблю пісаць і атрымліваць пісьмы. Мне б хацелася даведацца, як іншыя школьнікі правялі гэтыя канікулы. Таму прашу надрукаваць мой адрас, няхай мне напішуць:

247500 Беларусь, Гомельская вобласць, горад Рэчыца, вул. Інтэрнацыянальная, 3-64. СМІРНОВАЙ Ганне.

Высылаю фотаздымак. На ім я (унізе) сфатаграфавалася разам з удзельнікамі ансамбля беларускай народнай песні «Лянок» з Цюмені, які прыязджаў у лагер з канцэртаў.

У адпаведнасці з Пагадненнем аб супрацоўніцтве паміж Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь і Міністэрствам адукацыі Славацкай Рэспублікі, вось ужо на працягу чатырох гадоў вядзецца выкладанне беларускай філалогіі студэнтам філасофскага факультэта Прэшаўскага ўніверсітэта (Славакія).

Няхай не палохае шануюную рэдакцыю і чытачоў такі, трохі афіцыйны, пачатак майго допісу. Перш за ўсё, хачу сказаць пра тое, што ў Прэшаўскім універсітэце ў мінулым навучальным годзе на кафедры славістыкі адкрылася спецыялізацыя «славацкая і беларуская мовы». Пашыраюцца і паглыбляюцца беларуска-славацкія моўныя, літаратурныя, культурныя сувязі.

У наладжванні гэтых кантактаў значную дапамогу сёлета аказалі Міністэрства адукацыі і Міністэрства культуры Беларусі, якія прадаставілі магчымасць атрымаць у абменна-рэзервовым фондзе Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі значную (больш за 80)

КНІГІ ДЛЯ СЛАВАЦКІХ СТУДЭНТАЎ

колькасць кніг па беларускай філалогіі, якія прыйшліся да месца ў нашай кафедральнай бібліятэцы і значна дапамагаюць славацкім студэнтам паглыбіцца ў беларусістыку. Беларускую мову яны вывучаюць з цікавасцю і захапленнем.

Паведамляючы ў газету пра гэты факт, хацеў бы праз ваша выданне шчыра падзякаваць усім, хто дапамог у набыцці такой неабходнай для працы літаратуры: дырэктару Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Галіне Алейнік, супрацоўнікам аддзела абменна-рэзервовага фонду Л. Марчанка, В. Весалява, Т. Воўк. Спадзяюся, наша дзяржава і надалей будзе клапаціцца пра пашырэнне і папулярнасць роднай мовы за межамі Беларусі.

Віталь МАСЛОЎСКІ,
выкладчык кафедры славістыкі
Прэшаўскага ўніверсітэта,
Славакія.

ШУКАЮ СВАЯКОЎ!

Старэйшыя браты маёй бабулі Навойчык (дзявочае прозвішча — Сяржант) Сцепаніды Францаўны (дата нараджэння — 10.07.1905) — блізніцы Караль і Янак **СЯРЖАНТЫ** паехалі жыць у Амерыку з вёскі Камена Даўгінаўскага сельскага савета Вілейскага раёна Мінскай вобласці. Магчыма, у Амерыцы жывуць іх дзеці, унукі. Вельмі хацелася б атрымаць нейкія звесткі, запрасіць іх да сябе ў госці на Беларусь — радзіму продкаў.

Калі хто ведае пра лёс маіх сваякоў, прашу напісаць на адрас:

220141, горад Мінск, вуліца Нікіфарова, дом 11, кватэра 85. МАКЕЙ (Макінштэйн) Сафія Балаславаўна.

P.S. Бабуля памерла ў 1979 годзе. У яе было дзевяць дзяцей: 8 дачок і 1 сын. Засталіся ў жывых сямёра. Шэсць дачок жывуць у Беларусі, сын — у Калінінградзе

МУЗЫЧНАЯ ХВАЛЯ

«ПАМЯТАЙ ПРА МІНУЛАЕ — ВЫБІРАЙ БУДУЧЫНЮ!»

У мінскім кінатэатры «Змена» адбылася сустрэча з выдаўцамі альбома «**Легенды вялікага княства**» (гістарычная музыка Беларусі) і паказ фільма «**Абуджаная сталіца**» пра фэст сярэднявечнай культуры.

Відэафільм «Абуджаная сталіца» прысвечаны святу сярэднявечнай культуры «Наваград-2000», якое было прызнана культурнай падзеяй лета 2000 года на Беларусі. Тады адбылася рэканструкцыя падзеяў 1314 года, дзе бралі ўдзел 35 вайскова-гістарычных клубаў з Беларусі, Латвіі, Польшчы, Расіі, Эстоніі — 440 удзельнікаў, 234 байцы. Былі адноўлены абарончыя збудаванні...

У фільме адлюстраваны ўсе падзеі свята, а найбольш поўна і ярка — урачыстае адкрыццё, вянчанне рыцара Антуана і спадарыні Юліі, начны бургарт (пастановачны групавы бой) з фінальным салютам, інсцэніроўка бітвы з крыжакімі за Наваградскі замак у 1314 годзе.

Аўтар і прадзюсер — Ігар Міхна.

У Доме культуры трактарнага завода ў Мінску адбыўся юбілейны канцэрт «**Ліцьвінам — 10 год**».

«Ліцьвіны» — так улетку 1990 года канферансе назваў безыменны гурт (тады яшчэ квартэт), сказаўшы, што «без назвы выступаць нельга». У 1991 годзе гурт нарэшце набывае сваё гучанне, адбываюцца першыя сур'ёзныя выступленні.

Адметнасцю гурта з'яўляецца выкарыстанне амаль забытых інструментаў — гэта сапраўдныя этнаграфічныя цымбалы маладзечанскай і вілейскай

традыцый, якія гучаць вельмі адрозна ад акадэмічных; пекарбургскі трохрады гармонік «петраградка», як завуць яго на паўночным захадзе Беларусі. Нават скрыпка са Сморгоншчыны — яркі ўзор заходнебеларускай вясковай традыцыі, са сваім моцным і спецыфічным гукам. Голас кожнага з інструментаў пакінуў нам у спадчыну майстрамі, якіх ужо няма. Адзін з галоўных музычных інструментаў гурта — дудка, від еўрапейскай валынкы, вернуты з нябыту намаганнем такіх майстроў-даследчыкаў, як Уладзімір Пузыня, Алесь Лось, Віктар Кульпін і іншыя. Разам з народнай манерай спеваў і ігры традыцыйныя інструменты ствараюць характэрны для «Ліцьвінаў» спецыфічны «вясковы» гукавы каларыт.

Перажсненне на прафесійную сцэну менавіта вясковага «саўнду», а не толькі рэпертуару, стала галоўнай ідэяй стварэння гурта, задушманнага ў 1986 годзе Алесем Лосем і Уладзімірам Бярберавым.

Пасля пяці гадоў творчых пошукаў, актыўных кантактаў з яшчэ жывымі носьбітамі традыцый, калі хадзіць па вёсках даводзілася болей, чым бываць дома, працы ў музеі (У. Бярберавым сабрана пераважная большасць вялікай музейнай калекцыі народных інструментаў, а выстава, арганізаваная ім у 1992 годзе, працуе і сёння), пошукаў музыкантаў, а таксама інструментаў, гурт быў створаны.

Рэпертуар «Ліцьвінаў» складаецца з народных песень, абрадавай і танцавальнай музыкі — сапраўдных фальклорных запаваняў, мелодый, што дайшлі да нас з сярэднявечча, і

тых, што з'явіліся ў XIX і XX стагоддзях.

Неад'емнай часткай сцэнічнага аблічча «Ліцьвінаў» з'яўляюцца строі — аўтэнтычныя, а таксама распрацаваныя па аўтэнтычных узорах пад кіраўніцтвам лепшых экспертаў-даследчыкаў і выкананы лепшымі майстрамі. У сваіх выступленнях «Ліцьвіны» пазбягаюць ненатуральнай сцэнічнасці. Яны — нібыта маладыя вясковыя музыкі, што трапілі да нас з далёкіх 1900—1910 гадоў.

У сталіцы рыхтуецца прэзентацыя альбома сярэднявечнай музыкі «**Легенды вялікага княства**».

Альбом «Легенды вялікага княства» — першы з запанаванай серыі дыскаў, аб'яднаных унікальнай канцэпцыяй.

Канцэпцыя гэтая — данесці да слухачоў праз голас ды гукі інструментаў дух сярэднявечнага і Рэнесансу: даць адчуць водар свайго саўка пива, прахалоду замкавых сценаў, цяпло палацовых камінаў, стан узбуджэння ваяра перад бітвай, калі вырашэнне яго лёсу перададзена Небу. Змусяць палюбіць сваю тысячагадовую краіну — без выстаўлення ўмоў!

На дыску прадстаўлены ўзоры музычнага фальклору і музыкі пісьмовай традыцыі часоў Вялікага Княства, творы сучасных кампазітараў. Гэтыя фрагменты беларускай музычнай культуры — вельмі розныя паводле зместу, часу з'яўлення, стылю і выканальніцкага ўласаблення. Але разам яны складаюць музычны партрэт нашай краіны.

На дыску вы пачуеце Л. Сімаковіч, А. Пузыню, А. Журу, хор пад кіраўніцтвам І. Мацюхова, хор «Унія», гурты «Стары Ольса», «Вялікае Княства», «Кантраданс» і шмат іншых.

БМАgroup.

ЗДЫМАЕЦЦА КІНО

АМЕРЫКАНСКАЯ ВЕРСІЯ «БАБІНАГА ЯРУ»

У Мінску на кінастудыі «Беларусьфільм» заканчваецца работа над фільмам «**Бабін яр**». Падзеі ў ім адбываюцца ў час другой сусветнай вайны. Здымкі вядзе амерыканскі рэжысёр Джэф Кенью. Акрамя амерыканскіх нямецкіх артыстаў, у карціне здымаецца шмат беларускіх акцёраў. Апроч таго, сваякі Джэфа Кенью — выхадцы з Адэсы і Мінска, і яму цікава было паглядзець на іх радзіму.

Прадзюсер фільма — Артур Браўн.

НА ЗДЫМКАХ: рэжысёр Джэф КЕНЬЮ; фрагмент фільма «Бабін яр».

Фота Віктара ТАЛОЧКА, БелТА.

ГАЛЕРЭЯ МАЙСТРОЎ

Галерэя пад адкрытым небам размясцілася ў гомельскім скверы імя Андрэя Грамыкі. Тут ужо ўстаноўлена некалькі скульптур з каменя. Па рашэнню ўдзельнікаў апошняга пленэра скульптараў, што праходзіў на Гомельшчыне, усе працы з дрэва перададзены гораду і павінны быць устаноўлены ў скверы для агульнага агляду.

ПУНКТ ГЛЕДЖАННЯ

● **Пётр ЮШЧУК** (Польшча).

Ва ўступе трэба было б адзначыць, што Вялікае княства Літоўскае — гэта геаграфічны абшар часткі Цэнтральна-Усходняй Еўропы, а сама Цэнтральна-Усходняя Еўропа — гэта Рэч Паспалітая Або двух народаў ды Венгерскага Карона са Славакіяй і Малдавіяй.

Насуперак меркаванням і ранейшым сцвярдзэнням навукоўцаў трэба сказаць, што гісторыя і культура Цэнтральна-Усходняй Еўропы недастаткова вядомыя. У нязначнай ступені вывучана заканадаўства і юрыдычныя інстытуты, а таксама абсяг уздзеяння заканадаўства на ход цывілізацыйнага развіцця гэтай часткі Еўропы, асабліва Рэчы Паспалітай Або двух народаў, у тым ліку і Вялікага княства Літоўскага.

Вялікае княства Літоўскае — гэта кампанент колішняй Рэчы Паспалітай Або двух народаў, так як і Польшча.

У гэтым месцы невялікае адступленне. Палякі стагоддзямі лічылі Рэч Паспалітую Або двух народаў сваёй дзяржавай і глядзелі на яе з перспектывы ўласных нацыянальных інтарэсаў. Паводле маёй гістарычна-юрыдычнай ацэнкі права выглядала інакш. Рэч Паспалітая Або двух народаў у сваёй аснове была на роўных правах дзяржавай палякаў, літоўцаў, беларусаў, украінцаў, немцаў з Каралеўскай Прусіі, яўрэяў, армян, татараў, караімаў, рускіх...

Рэч Паспалітая Або двух народаў — гэта тыгел культуры і тэрыторыя рэлігійнага і моўнага сутыкнення.

У такім тылі разнароднасці пачынала фарміравацца адзінства, і гэтае адзінства ўдалося стварыць дзеля добра ўсіх грамадзян. Для гэтай мэты паслужылі не дысцыпліна, не страх, але юрыдычныя інструменты. Права і юрыдычныя інстытуты падзейнічалі такім чынам, што нават сёння многія людзі не разумеюць, чаму народы, якія насялялі тэрыторыю Рэчы Паспалітай Або двух народаў, жадалі да канца жыць у адной дзяржаве. Сёння, наглядаючы за развалам Савецкага Саюза, дабравольным развалам, можам інакш, чым гэта робяць заходняя і ўсходняя гістарыяграфія, паглядзець на развал Рэчы Паспалітай Або двух народаў. Трэба выразна адзначыць, што Рэч Паспалітая Або двух народаў не развалілася дабравольна і знутры. Нават у момант упадку Рэчы Паспалітай Або двух народаў для гэтага спатрэбілася вонкавая сіла.

Але нават тады, калі змянілася кіраўнічая ўлада над тэрыторыяй, не ўпала заканадаўства. А гэта той феномен, які патрабуе новага еўрапейскага погляду.

Заканадаўства Вялікага княства Літоўскага для аб'яднанай Еўропы сёння можа стаць капітальным вопытам, як даваць свабоду, як ствараць дэмакратыю. Давайце прыпомнім, як вялікія манархі Вялікага княства Літоўскага супольна са сваімі канцлерамі стваралі права. У выніку абняцця межамі Вялікага княства Літоўскага аграмадных рускіх тэрыторый, літоўскае права, якое пачаткова асноўвалася на ўласным звычаі, пачало вырастаць галоўным чынам на даўнім рускім праве і было яго працягам. У Вялікім

абавіраўся ў асноўным на звычайнае права, Рускую Прауду.

У першым статуце былі дапушчаны прабелы, якія з цягам часу выпраўляліся шляхам "паправы статута". Неўзабаве паўстала новая рэдакцыя статута ад 1566 г. як другі Статут літоўскі. У ім знаходзілася 368 артыкулаў у 14 раздзелах і некалькі прывілеяў. Змены ў грамадскіх адносінах і Люблінская унія выклікалі неабходнасць перапрацаваць статут, у выніку чаго паўстаў трэці Статут літоўскі, зацверджаны караём са згоды Сейма ў 1588 годзе. Змяшчаў ён 488 артыкулаў. Трэба адзначыць, што Статуты літоўскія былі ўзорам для пераймання і стварэння права ў Кароне. Асабліва ў працы Кароннага

Еўропе ў той час, калі на Захадзе лютвала інквізіцыя, панаваў тэрор, а злачынцы падвяргаліся катаванню. У Рэчы Паспалітай здзекі былі забаронены законам, і іх прымяненне пагражала смерцю. Гэта Заходняя Еўропа павінна вучыцца талерантнасці і дэмакратыі з літоўскіх правоў. Вучыцца сёння, але мы, спадкаемцы насельніцтва Цэнтральна-Усходняй Еўропы, маем гэтае ў крыві, замацаванае ў генах.

Ягелоны дбалі пра заканадаўства, шанавалі права і кіраваліся правам. У якасці прыкладу можна прывесці вялікую аграрную рэформу, праведзеную ў Вялікім княстве Літоўскім, вядомую як "Валочная памера". Было гэта ў 1557 годзе, а яе вынікі да сёння бач-

ПРАВА НА ЗАХОДНІХ РУБЯЖАХ ВЯЛІКАГА КНЯСТВА ЛІТОЎСКАГА

княстве Літоўскім пасля Гарадзельскай уніі і дачынення з Каронай дайшло — чаго не заўважаюць навукоўцы — да юрыдычнага сутыкнення заходняй цывілізацыі, традыцыі Рускай Прауды і юрыдычна-звычайных балцкіх элементаў. У гэты юрыдычны тыгел улілася яшчэ Русь, на якую ўздзейнічала цывілізацыя Візантыі з дасканалай кадыфікацыяй права, праведзенай імператарам Юстыніянам.

Візантыйскае права — кадыфікаванае права — гэта была ідэя, якая ажыццяўлялася ў Вялікім княстве Літоўскім з вялікім размахам.

Пачатак XVI стагоддзя. Кадыфікацыйныя памкненні як на захадзе Еўропы, так і ў Кароне не далі станоўчых вынікаў. Затое ў Вялікім княстве Літоўскім жаданне кадыфікаваць права здзейснілася пад назвай Статутаў літоўскіх — першага, другога, трэцяга, складзеных на дзяржаўнай старабеларускай мове.

Тады гэта быў першы і адзіны, і па меры поўнага кадыфікацыйны твор. Гэтага Еўропа і Карона яшчэ не ведалі.

Першы Статут літоўскі, складзены ў 1522 годзе, набыў юрыдычную сілу ў 1529. У 13 раздзелах, падзеленых на 244 артыкулы, былі змешчаны палажэнні публічнага, прыватнага і працэсуальнага права, а разам з г. зв. Судзібнікам Казіміра Ягелончыка ад 1468 года з'яўляліся асновай правасуддзя Вялікага княства Літоўскага. Першы Статут

трыбунала часта спасылаліся на трэці Статут літоўскі. Пазнейшае казацкае права было ідэальным адлюстраваннем літоўскіх правоў і прывілеяў Рэчы Паспалітай Або двух народаў.

Прывілеі, апрача гарантвання шляхце спецыяльных правоў, гарантавалі правы для яўрэяў, армян, татараў, мяшчан, сялян і для Касцёла. Можна сказаць, што літоўскія статуты зрабілі грамадзян Рэчы Паспалітай Або двух народаў цывілізаванымі, стварылі аснову палітычнага жыцця. Грамадзяне гэтай часткі Цэнтральна-Усходняй Еўропы вучыліся, як карыстацца заканадаўствам гэтай дзяржавы, як ствараць законы, як весці пасяджэнні сеймікаў, як ствараць самаўрад. Ужо тады ўсе грамадзяне Вялікага княства Літоўскага вучыліся дэмакратыі. Вучыліся гэтаму і прымянялі на практыцы тое, да чаго імкнецца сённяшняя Еўропа. Асноўныя прынцыпы літоўскага права, іх прымяненне ў літоўскім і каронным судаводстве дало ўсім грамадзянам вялікае пачуццё свабоды. Увогуле сярод усіх слаёў грамадства Рэчы Паспалітай панавала нежаданне прымяняць насілле ў палітыцы і іншых сферах дзейнасці.

Статуты літоўскія і дух талерантнасці вырашылі, што Рэч Паспалітая ў 1573 годзе ўхваліла Варшаўскую канфедэрацыю, якая гарантавала свабоду іншавярцам. Здарылася гэта ў Цэнтральна-Усходняй

Еўропе ў той час, калі на Захадзе лютвала інквізіцыя, панаваў тэрор, а злачынцы падвяргаліся катаванню. У Рэчы Паспалітай здзекі былі забаронены законам, і іх прымяненне пагражала смерцю. Гэта Заходняя Еўропа павінна вучыцца талерантнасці і дэмакратыі з літоўскіх правоў. Вучыцца сёння, але мы, спадкаемцы насельніцтва Цэнтральна-Усходняй Еўропы, маем гэтае ў крыві, замацаванае ў генах.

Рэч Паспалітая Або двух народаў у выглядзе уніі да трывала да 1795 г. Развалілася яна пад ударам трох абсалютызмаў, якім не былі вядомыя паняцці юрыдычнага пачуцця свабоды. Незразумелым для гэтых абсалютызмаў быў юрыдычны абсяг дэмакратыі, спрэчкі грамадзян на сейміках і ў Сейме, прадугледжаныя законам, невядомы быў абсяг умяшання дзяржаўнай улады і роля самаўрадаў. Тады юрыдычна было замацавана тое, што нанава пачынае фарміравацца ў III Рэчы Паспалітай. Менавіта тады, пасля ўхвалення другога Статута літоўскага, былі ўстаноўлены земскія, гродскія і падкаморскія суды, уведзена самакіраванне ў выглядзе сеймікаў, прызначаны ваяводы ў якасці выканаўчай улады.

— Заканчэнне будзе. —

КАЛЯНДАР: ВЕРАСЕНЬ-2001

У 1731 годзе ў вёсцы Занкі Свіслацкага раёна нарадзіўся Станіслаў **БОГУШ-СЕСТРАНЦЭВІЧ** (памёр 1 снежня 1826), беларускі вучоны, лінгвіст, драматург, палітык і царкоўны дзеяч.

Дзядзька В. Дуніна-Марцінкевіча, Богуш-Сестранцэвіч садзейнічаў адкрыццю новых школ на Беларусі, выступаў супраць разумовага прыгнёту і скалестыкі ў навучанні. У 1793 г. у заснаванай ім друкарні ў Магілёве выдаў гісторыка-краязнаўчую працу "Аб Заходняй Расіі", прысвечаную пытанням паходжання беларусаў, украінцаў і рускіх. Ёсць звесткі, што Богуш-Сестранцэвіч быў аўтарам неадшуканай пакуль беларускай граматыкі.

Споўнілася 100 год з дня нараджэння Віталія **ВОЛЬСКАГА** (сапр. Вольскі-Зейдэль; памёр у 1988), пісьменніка, заслужанага дзеяча культуры Беларусі.

Друкавацца пачаў у 1926 годзе. Першы сцэнічны твор "Цудоўная дудка" (пастаўлены ў 1939) напісаны ў новым для беларускай літаратуры жанры драматычнай казкі, які да яго распрацоўвалі М. Чарот, В. Шашалевіч і інш. Развіваючы традыцыі беларускай фальклорнай драматургіі, напісаў п'есы "Дзед і жораў", "Машэка". Найболейшую папулярнасць атрымала яго п'еса "Несцерка", створаная таксама на фальклорным матэрыяле.

08.09. КАЧАТКОВА Ганна Васільеўна (1911—1993), актрыса, заслужаная артыстка Беларусі, — 90 год з дня нараджэння.

10.09. ПАРСАДАНАЎ Георгій Арцёмавіч (1911—1989), заслужаны архітэктар Беларусі, — 90 год з дня нараджэння.

10.09. — КНЫШ Рэнальд Іванавіч (1931), трэнер па спартыўнай гімнастыцы, заслужаны трэнер Беларусі і СССР, заслужаны дзеяч фізічнай культуры Беларусі, — 70 год з дня нараджэння.

11.09. БІЛБІН Аляксандр Іванавіч (1911—1993), дырыжор, дзеяч самадзейнага музычнага мастацтва, заслужаны артыст Беларусі, — 90 год з дня нараджэння.

14.09. ШАКУН Леў Міхайлавіч (1926, Капільскі раён — 1996), мовазнавец, заслужаны работнік вышэйшай школы Беларусі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1986 г.), — 75 год з дня нараджэння.

15.09. ТАЎБІН Юлій (Юдаль) Абрамавіч (1911—1937), паэт, — 90 год з дня нараджэння.

Падрыхтавала Ларыса **МІХАЛЬЧУК**.

БАЙКЕР-STREET

СПАБОРНІЧАЮЦЬ РОКЕРЫ

Міжнародны байкерскі Мзлёт прайшоў у Мінску. Арганізатарам гэтага мерапрыемства выступіў мінскі мотаклуб "Жалезныя браты". Гасцямі байкерскай тусоўкі сталі рокеры з Расіі, Украіны, Польшчы, Германіі, прыбалтыйскіх краін.

НА ЗДЫМКАХ: рокеры на праспекце Машэрава ў Мінску; Здзіслаў **КВЯЦІНСКІ** і Ангеліна **ІГНАТОўСКАЯ** прыехалі з Польшчы; спаборніцтва на стадыёне "Зара".

Фота Наталлі **АБЛАЖЭЙ**. БелТА.

ДЗІЦЯЧАЯ ЧЫТАНКА

ШОЛАХІ ВЕРАСНЯ

У верасні прырода быццам знаходзіцца на раздарожжы. Яна ўпарта не хоча развітвацца з летнім цяплом, а восень настойліва крадзецца да яе восеньскай прахалодай і першымі за маразкамі.

Яшчэ цвітуць на лясных паллях верасныя, вабяць вока іншыя лясныя кветкі — рамонкі, браткі, крываўнік, расцвітаюць блакітныя суквецці цыкорыі, мышынага гарошку. У другі раз цвіце потаць балотная. Не збіраецца здавацца надыходзячым халадам асенні лаганец.

І ў той жа час пачынаецца лістапад. Першымі скідаюць лісце ліпа, бяроза, клён. За імі — асіна, вяз, аленына. Абсыпаюцца кусты. Шматколерная лістота ўсціпае зямлю, утвараючы суцэльны дыван, нібы ўкутае яе напярэдадні зімы.

Цяпер кожнага звярка па шапаценні пачуць можна. Ці то мышка прабяжыць, ці то завёркача на зямлю спусціцца. Лісце шаргаціць гучна, адразу ж выдаючы месца іх знаходжання. Хоць сядзі ціхенька і не варушыся. Але адседжвацца няма калі. Трэба папоўніць зімовыя запасы — апошнія дні «нарыхтовак» засталіся. Спяшаюцца завёркі, мышы і вожыкі — цягаюць у свае сховішчы грыбы, жалуды, арэхі, збіраюць насенне і лясныя плады. А хто-ніхто нават дробных жывёлін у своеасаблівыя «халадзільнічкі» складае. Гэта ласка, гарнастай, якія хаваюць іх у земляных сутарэннях, і совы — яны складваюць здабычу ў дуплах.

Дасканала, па-гаспадарску рыхтуецца да зімы барсук — чысціць, прыводзіць у парадак сваю падземную

«кватэру» з мноствам адноркаў, валчэў яе сухое лісце і траву, рыхтуе зручную мяккую пасцель, на якой усю зіму будзе адлежвацца ў паўдрымоце. Не адстае ад яго і вожык-тапун. А мядзведзь заняты пошукамі найбольш прыдатнага для берлогу месца. Класціся ў стары бярог яму не даспадобы, вось і бадзеецца па лесе, выбіраючы зручны кутчак, каб залегчы на спячку.

У зайцоў жа зусім нядаўна нарадзіліся зайчаняты. Гэта ўжо іх трэці за сезон прыплод. Малым цяжэй, чым іх папярэднім братам і сёстрам. Нават падрасці як след да халадоў не паспелі — худыя і нязграбныя, адно вушастая галава ды ногі. Іх так і называюць — вушасцікі, ці лістападнікі.

Паступова знікаюць насякомыя. Яны хаваюцца ў надзейныя зімовыя сховішчы. Не ўбачыш цяпер яркіх дзённых матылькоў і машкары, што хмарамі вілася ў паветры. Толькі праляціць іншы раз у добрае надавор'е паблякля крапіўніца, а над вадою — выпадковая страказа.

У лесе даспяваюць апошнія дары восені. Пацямнелі і вылушчыліся арэхі, гатовыя да спажывання плады на лясных ягадных дрэвах — каліне, рабіне. Трапляюцца познія брусніцы. І канечне ж, гэта перыяд збору журавін — галоўнага прыроднага багацця вярховых балот. Ягады змяшчаюць рэчывы, якія стрымлі-

ваюць гніенне, у свежым выглядзе могуць захоўвацца да 9 месяцаў. А якія смачныя прыгатаваныя з іх кісель, варэнне! Выкарыстоўваюць журавіны і для выпрацоўкі віна і сокаў.

Птушкі адцяглі ў вырай, іх замяняюць паўночныя суродзічы. Прылятаюць да нас рагатыя жаваранкі, уюнкы, пуначкі. Падоўгу затрымліваюцца на вадаёмах пералётныя паўночныя качкі. Выкарыстоўваючы апошнія пагодлівыя дзенькі, вадапаўныя дапаўняюць свой тлушчавы баланс і трымаюцца на кормных вадаёмах да самага замярзання. А некаторыя і на зіму застаюцца. Толькі перабіраюцца бліжэй да жылга чалавека, на вадку незамярзаючых пратокаў каля плацін, млыноў, шлюзаў.

Пад канец месяца ў лесе робіцца зусім ціха. Толькі нягучна пасвіваюць сініцы і каралыкі, ды нагадвае пра сябе барабаным пошчакам дзяцел.

Падшукваюць найбольш прыдатныя сховішчы для зімоўкі паўзуні і земнаводныя. Жабы хаваюцца ў норах і пад карэне дрэў, яшчаркі і гадзюкі знаходзяць прытулак у дуплах ды сярод зваленых гнілых карчоў і буралому.

Перабіраюцца на «зімовыя кватэры» і водныя насельнікі. Рыбы збіраюцца ў чародкі, ідуць на глыбокія месцы — у зімавальныя ямы, асабліва акуні, яршы, плоткі. Туды ж падаюцца і шчупакі, якія харчуюцца гэтымі небаракамі. У зацігнутым цінай віры пагружаецца ў соннае анянненне сом. Жыццёвыя рытмы ў жывёлным свеце прыкметна затухаюць.

Вячаслаў СТОМА.
Фота Яўгена КАЗЮЛІ.

ТВОРЧАСЦЬ

«ЗАЛАТАЯ ВОСЕНЬ» У БРЭСЦЕ

Традыцыяй стала правядзенне ў Брэсце фестывалю папулярнай маладзёжнай музыкі «Залатая восень». Яго мэта — пошук новых талентаў. Аднак не прайграюць і глядачы, убачыўшы прыгожае шоу з удзелам землякоў.

НА ЗДЫМКАХ: выканаўца і аўтар песень Вера ПРАСМЫЦКАЯ; юны спявак Рома КУЧУК.

БелТА.

ВЫРАТАВАЛІ БУСЛА

Генадзь АЎЛАСЕНКА

ВЕСТКІ З АГАРОДА

Каля плота кабачкі грэюць жоўтыя бачкі.
А за плотам травы-зёлкі ззяюць колерам вясёлкі.

...

Лёг у ложка патысон,
і яму прысніўся сон:
быццам ён не патысон,
а прыгожы парасон...
Вось які цудоўны сон!
Ды прачнуўся патысон.

...

Шкодным можа стаць і крот,
калі трапіць у гарод
і пачне сюды-туды
пракладаць свае хады.
Ты яго хутчэй гані,
каб не шкодзіў карані,
каб на грады больш не лез!
Хай ідзе на луг ці ў лес!

БелТА.

БелТА.

АДКАЗЫ НА КРЫЖАВАНКУ, ЗМЕШЧАНУЮ У № 35

ПА ГАРЫЗАНТАЛІ: 1. Росквіт. 3. Барацьбіт. 6. Бранзалет. 10. Кнот. 11. Грукат. 13. Павет. 15. Прут. 17. Астыт. 19. Сейбіт. 20. Варштан. 22. Статут. 25. Козыт. 27. Пакат. 30. Прыгнёт. 31. Момант. 33. Шэпт. 35. Густ. 37. Фэст. 38. Шалапут. 39. Сусвет. 40. Чарот. 41. Інтэрнат.

ПА ВЕРТЫКАЛІ: 2. Сурдут. 3. Бот. 4. Блекат. 5. Клопат. 7. Кут. 8. Носьбіт. 9. Узрост. 12. Афсет. 14. Волат. 16. Зварот. 18. Кат. 21. Талент. 22. Спрыт. 23. Аксаміт. 24. Жарт. 26. Лямант. 28. Арышт. 29. Шрыфт. 30. Плескат. 32. Кошт. 34. Попыт. 35. Грунт. 36. Савет.

РАДАВОД

МОЙ РОДНЫ КҮТ

Я жыў у Мінску на вуліцы Розы Люксембург у новым шматпаварховым доме. Вакол нашага дома шмат ціхіх, нібы вясковых, вулачак. Кожная з іх па-свойму прыгожая. Але я хачу расказаць пра адну — Землямерную. Тут у кожнага гаспадара свой домік, свой дворык, паркан, свая брама, свой сабачка. Асабліва вызначаецца дом пад нумарам 26. Мне вельмі спадабаўся іхні садочак, іхняе балотца і іх сабачка. Ён быў такі добры, ласкавы, і калі мы з дзядулям праходзілі ля яго, ён на нас не гаўкаў, толькі глядзеў. А на балотцы растуць сапраўдныя балотныя чарацінкі, і гэты кутчак вельмі падобны на маленькую нашу Беларусь.

Сержык ЧЫЛКІН-САДЭЛЬСКІ.

г. Мінск.

АДГАДАЙ

— Чырвоны колер, вінны смак,
каменнае сэрца.

(внтпг)

— Дзень з ноччу сутыкаецца
— стражнік хаваецца.

(евог)

— Сівенькая, маленькая, увесь
свет апрапае.

(ежгол)

— Адзін гаворыць, двое
глядзяць, двое слухаюць.

(ічпшл 'ічнов 'ічср)

— Возіць усіх на сабе і за
сабой, сам жа заўсёды ідзе
пехатой.

(чноу)

«Голас Радзімы»

Галоўны рэдактар
Наталля САЛУК

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:

Дзяржаўны камітэт па справах рэлігій і нацыянальнасцей Рэспублікі Беларусь; Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі; Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом «Радзіма».

РЭДАКЦЫЯ:

Намеснік галоўнага рэдактара
Галіна УЛІЦЕНАК.
Адказны сакратар
Таццяна КУВАРЫНА.
Рэдактар аддзела —
член рэдкалегіі
Яўген ЛЕЦКА.

Рэдактар аддзела
Алена СПАСЮК.
Аглядальнік
Віктар МАЦЮШЭНКА.
Спецыяльныя карэспандэнты
Яўген КАЗЮЛЯ,
Алесь МЯСНІКОЎ,

Нэлі ПРЫВАЛАВА.
Рэдактар-перакладчык
Святлана КАРПУЧОК.
Стыльрэдактар
Ірына КАЗЛОВА.
Тэхнічны рэдактар
Данута РАКАВЕЦ.

Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голас Радзімы», не заўсёды супадаюць.

Рэгістрацыйнае пасведчанне № 81.
Падпісны індэкс у Беларусі 63854.
Тыраж 2 016 экз.
Зак. 2267.

Падпісана да друку 10.9.2001 г. у 12.00.

Газета набрана, звярстана і аддрукавана ў друкарні «Беларускі Дом друку» (220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77).

Наш адрас: 220005, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.
Тэлефоны: (+375-17) 213-31-97 (тэл.-факс), 213-32-80, 284-76-56, 213-37-82.